

साईंनाथाष्टक

बहु कीर्ति प्रख्यात ज्याची जगांत ।
 वस्ती जयाची नित्य शिर्डीं प्रामांत ।
 सर्वदा नामधोष चाले जनांत ।
 नमस्कार माझा तथा साईंनाथ ॥१॥

बहुत असे सत्त्व नसी जयाच्या ।
 स्वमुखे उच्चारता नामा तयाच्या ।
 नष्ट होती पापराशी जीवनाच्या ।
 नमस्कार माझा तथा साईंनाथ ॥२॥

गळा रुळती पुष्पमाला जयाच्या ।
 करीतसे पूर्ण कामना मनीच्या ।
 ओळखीतसे भावना अंतरीच्या ।
 नमस्कार माझा तथा साईंनाथ ॥३॥

प्रभातीस नित्य अभिषेक होती ।
 शुचिर्भूत होऊनी भाविक येती ।
 बहु आदरे ते मतिसी वंदिती ।
 नमस्कार माझा तथा साईंनाथ ॥४॥

असे प्रीति जयाला गुरुवाराची ।
 पालखी नित्य निघतसे तयाची ।
 जमतसे गर्दीं भाविक जनांची ।
 नमस्कार माझा तथा साईंनाथ ॥५॥

नाहीं जातीभेद जयाच्या ठिकाणी ।
 परदेशी येती जयाच्या ठिकाणी ।
 चालीतसे दवाखाने त्या ठिकाणी ।
 नमस्कार माझा तथा साईंनाथ ॥६॥

जिथे गर्दे होते भाविकांची अती ।
 घडे दानपूजा यथासांग रिती ।
 प्रेमादराने भाविक प्रसाद घेती ।
 नमस्कार माझा तया साईनाथा ॥७॥

तुला अर्पितो अष्टके साईनाथा ।
 दिली स्फूर्ति लिहिण्यास तृच नाथा ।
 असाच प्रेम हस्तक राह दे माथा ।
 नमस्कार माझा तुला साईनाथा ॥८॥

—श्री. मधुकर पाठक
 दिलीप ठक्कर चाळ,
 गणेश कृपा गंडी, आग्रारोड कल्याण,

साईलीला

(चाळ—सुनचंपा सुनतारा)

साईबाबा — शिरडीबाला — अगाध तो दावी लीला ।
 अनुभूती भाविकाला — विदित असे सकलाला ॥९॥

दळणाचे निमित्त करूनी ।
 रोग भोग टाकी भरडूनी ॥
 भक्त हृदय — जाणूनिया — ईच्छेंत प्राप्ती सेवकाला ॥१॥

तेला विणा दिप लावी ।
 भवितव्ये तेज प्रगटवी ॥
 अज्ञानाचा अंधकार — नष्ट कराया सारी लीला ॥२॥

साईहृदयी — पांडूरंग ।
 दास गणू — पाही बाबासंग ॥
 चमत्कृती — वर्ण किती — पंढरी सांगे, साईलीला ॥३॥

—श्री. पंढरीदास खडेकर
 मु. पो. लोही, ता. दारव्हा, जि. यवतमाळ

शिरडी वृत्त माहे जानेवारी १९८३

या महिन्यात श्रीच्या दर्शनासाठी साईभ कतांची गर्दी बरीच होती. काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली ती खालीलप्रमाणे —

- कीर्तन - १) ह. भ. प. लक्ष्मण अनंता भिरजकर
 २) ह. भ. प. उत्तम रामचंद्र जोशी, बोळगाव (नकुलेश्वर)
 ३) ह. भ. प. श्री. गहिनीनाथ शिवराम घुले, शेकटे
 ४) ह. भ. प. श्री. रामचंद्र विष्णु गाडगीळ, विलेषाळे
 ५) ह. भ. प. सौ. कलावतीबाई वसंतराव चव्हाण, दादर

- प्रवचन - १) ह. भ. प. नारायण काशीनाथ कुलकर्णी, पंडरपूर,
 २) ह. भ. प. श्री. देशमुख पा. महाराज शिर्डी, ३) ह. भ. प. श्री. नानासाहेब रासने, शिर्डी. ४) ह. भ. प. सुभाष वाबा, अकोला ५) ह. भ. प. निवृत्ती हणमंतराव पाटील, गोंदकर, शिर्डी ६) ह. भ. प. लक्ष्मण महाराज वाघचौरे, शिर्डी ७) श्री उल्हास वामन साळसकर, मुंबई

भजन, गायन, वादन वर्गारे :- १) श्री. भोलानाथ रामनाथ समेळ, गिरगांव, २) श्री. हेमचंद्र दत्तोबा तावडे, मुंबई, ३) श्री चव्हाण, मुंबई, ४) श्री. नरेंद्र भास्कर कणेकर, मुंबई, ५) शाहीर गहिनीनाथ पांडूरंग जाधव उर्फ मालेवाडी, जि. सांगली, व पार्टी कलाकार पुढीलप्रमाणे ६) श्री प्रभाकर श्रंबक डोंगरे, मैनेजर, ७) श्री. काशीनाथ पा. स्वार, कोल्हापूर, ८) श्री. संग्राम पा. स्वार, कोल्हापूर ९) श्री हनुमंत संपत कांबळे, तासगाव १०) श्री. महादेव रा. बामणे, चोरांडे, ११) श्री. अर्जुन सखाराम माने, मालेवाडी १२) श्री. आनंदराव आ. जाधव, ३२ शिराळा, १३) श्री उल्हास वामन सोळसकर, मुंबई, १४) सौ. नटेश्वरी गुप्ता, हैद्राबाद, १५) श्री. प्रेमनाथ गुप्ता, हैद्राबाद, १६) श्री लाऊ गोपाळभाई, साताकूळ बँझीपथक, १७) श्री. एकनाथ मिराशी व सुपरस्टार वाद्यरुदाचे पुढोल कलाकार लालबाग, १७) श्री. मुर्यकांत तिळवे, १९) श्री. मनोहर वाळवे, २०) तानाजी हडसे, २१) श्री. अविनाश पेढणकर, २२) श्री. चंद्रकांत तिळवे, २३) श्री. प्रदीप सावजी २४) श्री समर्थ आयरे, २५) श्री. सिद्धार्थ पांचाळ, २६) श्री. अरुण शिकें, २७) श्री. नारायण कुसे, २८) श्री. दिपक घोष, २९) श्री. चंद्रकांत मेस्त्री, ३०) विजया ओटावडकर, ३१) श्री. सुधीर शिरवडकर, २२) श्री. अरुण

राणे, ३३) श्री. शरद पांचाळ, ३४) श्री. एकनाथ पारकर, ३५) श्री. शिरोष नेवरेकर, ३६) श्री. हरीष नेवरेकर, ३७) श्री. सिताराम आंबेकर ३८) श्री. कृष्णा आयरे, ३९) श्री. प्रकाश मेस्ट्री, ४०) श्री. विजय मिराजी ४१) श्री. रमेश पालव, ४२) श्री. विनय सावंत, ४३) श्री. यशवंत शिवराम पितळे, ४४) श्री. माधव जगन्नाथ साखरकर, फणसवाडी, ४५) श्री. धनंजय नारायण म्हात्रे, भाईदर, ४६) एम. एन. पद्मा राव, सिकंदराबाद, ४७) मायादेवी महिला मंडळ, कल्याण, ४८) श्री. नरेंद्र टोंगळे, अमरावती ४९) श्री साईनाथ भजन मंडळ, परळ, ५०) श्री. बाळ चावरे, दादर, ५१) श्री. बाबा होनप, सोलापूर, ५२) कु. विद्युलता टोऱ्ये, सोलापूर, ५३) शाहीर पवार आणि पाटी, निवृत्ती बाबूराव पवार, मुंबई, ५४) श्री. साईनाथ म्युझीकल स्टार्स, अरविंद गंगाराम गुरव, ताढ़देव, ५५) श्री. रामभक्त मंडळ, हैद्राबाद, साईलीला लेखक कवी संमेलनाचे कलाकार ५६) श्री. श्रोराम विष्णु सातऱ्येकर, परेल, ५७) डॉ. एम. के. कीर्तिकर, दादर, ५८) श्री. ग. रा. पालकर, कुर्ला ५९) श्री. मधुकर सी. मंडलीक, नवापूर, ६०) श्री. राधाकृष्ण गुप्ता, डोंबीवली, ६१) श्री. अनिलकुमार लुतडे, वर्धा, ६२) श्री. नागेश बोगलाईकर, धुळे, ६३) श्री. रमेश डी. चव्हाण, नवापूर, ६४) कु. मनोज रमेश चव्हाण, नवापूर, ६५) कु. विपीन रमेश चव्हाण, ६६) रामदास ज्ञिपूर चव्हाण, नवापूर, ६७) श्री. रघुनाथ सांडभोर, पुणे, ६८) श्री. प्रकाश करपे' इंदूर, ६९) श्री. वसंत वामन चव्हाण, मुळूळ, ७०) डी. विजयकुमार हैद्राबाद, ७१) श्री. शांतीलाल सी. दवे, नवापूर, ७२) सौ. विनोदिनी राजपूत, अंधेरी, ७३) श्री. हसमुख ओंकार पाटील, नवापूर, ७४) श्री. डी. बी. जगतपुरीया, शिरूड, ७५) प्रशांत हसमुख पाटील, नवापूर, ७६) श्री. जगदीश देवपूरकर, धुळे, ७७) श्री. चंद्रकांत नाचणे, विलेपाले, ७८) श्री. राहुल खानविलकर, लोणावळा, ७९) हजारे आई, मालेगाव ८०) कु. दिपक रेणकर, अंबरनाथ, ८१) बापूसाहेब निरळे, इंदूर, ८२) स्वामी संजयानंद बद्रीनाथ, ८३) सौ. कमल सांडभोर, पुणे, ८४) गुंडुराव पटवारी, बिदर, ८५) सौ. कुमुद टिळक, ८६) सौ. लिलाताई मराठे, ८७) श्री. डी. बी. पोतनीस, ८८) सौ. शशीकला रेवणकर, अंबरनाथ, ८९) कर्नल निबालकर, ९०) सौ. शांता सरोदे, मुंबई, ९१) सौ. सुमती खानविलकर, लोणावळा, ९२) इंदु नाईक, लोणावळा, ९३) ग. बा. करबेळकर, चेंबूर, ९४) सौ. अस्मिता दांडेकर, ९५) सिंधू कृष्णराव सणसु, काटोल, ९६) श्री. मारे, पुणे, ९७) रा. कृ. मोधे, चेंबूर, ९८) दीपा प्रभाकर कोळमकर, बोरीवली,

१९) मनीषा प्र. कोळमकर, बोरीवली, १००) यामिनी प्र. कोळमकर
 १०१) प्रभाकर गोविंद कोळमकर, १०२) रणजित लक्ष्मण पाटील, १०३)
 बेबीधरा विपीन स्वादिया १०४) सौ. स्नेहलता विपीन स्वादिया १०५)
 विजय द. हजारे, १०६) सौ. ताराबाई सदानन्द चेंदवणकर, मुंबई, १०७)
 जुगलकिशोर पुरी, चंदीगढ, १०८) आशुतोष जैन, चंदीगढ, १०९)
 ब्रजमोहन मौर्य, सिंगाहिखरी, उ. प्रदेश, ११०) श्री. दत्तात्रेय महादेव मोरे,
 १११) श्रीमती लिलावती गुजराथी, शिर्डी, ११२) सरोजिनी बाई, ११३)
 श्रीनिष्ठि चंदीगढ.

प्रजासत्ताक दिन :— दिनांक २६ जानेवारी १९८३ रोजी सकाळी ७-३०
 वाजता मा. रिसीव्हर श्री. क. हि. काकरे साहेब यांचे शुभहस्ते ध्वजवंदन
 कार्यक्रम झाला. संस्थान कर्मचारी सेवकरी, गावातील प्रतिष्ठित नागरिक,
 भक्त, माईनाथ माध्यमिक विद्यालयातील शिक्षकवर्ग विद्यार्थी विद्यार्थीनी बँड-
 पथक, होमगार्ड पोलीम उपस्थित होते. कार्यक्रम उत्साहाने साजरा झाला.
 उपस्थिताना चहापान दिल्यानंतर कार्यक्रम समाप्त झाला.

हवापाणी :— शिर्डी येयील हवापाणी उत्तम असून रोगराई काही नाहीं.
 पहाटे हवा थंड असते.

સાઇંવાબા સંસ્થાન શિરડીયી પ્રકાશને

અ.ક્ર.	પુસ્તકાચે નામ	ભાષા	કિલોત ક. વૈસે	પો. વ પોર્ટફેન્ડ ક. વૈસે
૧)	શ્રી સાઇંચરિન	મરાಠી	૨૨=૦૦	૬=૦૦
૨)	"	હંગ્રજી	૧૩=૫૦	૪=૦૦
૩)	"	હિન્ડી	૧૨=૦૦	૪=૦૦
૪)	"	ગુજરાઠી	૧૨=૦૦	૪=૦૦
૫)	"	કન્નડ	૧૦=૦૦	૪=૦૦
૬)	"	તેલગૂ	૧૩=૦૦	૪=૦૦
૭)	"	તામીલ	૧૨=૦૦	૪=૫૦
૮)	શ્રી સાઇલીલામૃત	મરાಠી	૭=૫૦	૩=૦૦
૯)	"	હિન્ડી	૭=૦૦	૩=૨૦
૧૦)	"	ગુજરાઠી	૪=૨૫	૩=૦૦
૧૧)	અવતાર વ કાર્ય	મરાಠી	૪=૦૦	૩=૦૦
૧૨)	સ્તવન મંજરી	મરાಠી	૦=૩૫	૩=૦૦
૧૩)	"	ગુજરાઠી	૦=૩૦	૩=૦૦
૧૪)	સગુણોપાસના	મરાಠી	૦=૫૦	૩=૦૦
૧૫)	"	ગુજરાઠી	૦=૫૦	૩=૦૦
૧૬)	તેલગૂ પુજાવિધી	તેલગૂ	છપાઈ ચાલ્ડ	આહે.
૧૭)	ચાર અધ્યાય	મરાಠી	૧=૨૫	૩=૦૦
૧૮)	શ્રીસાઇંવાબા આફ શિરડી (મરુચા)	હંગ્રજી	૬=૦૦	૩=૦૦
૧૯)	કિર્તનમાલા	મરાಠી	૦=૭૫	૩=૦૦
૨૦)	સચિત્ર સાઇંવાબા	મરાಠી	૪=૦૦	૩=૦૦
૨૧)	શિરડી દર્શન	હંગ્રજી	૪=૫૦	૩=૦૦
૨૨)	મુલોંચે સાઇંવાબા	મરાಠી	૧=૭૫	૩=૦૦
૨૩)	"	હંગ્રજી	૧=૭૫	૩=૦૦
૨૪)	"	તેલગૂ	છપાઈ ચાલ્ડ	આહે.
૨૫)	"	ગુજરાઠી	૧=૫૦	૩=૦૦
૨૬)	"	હિન્ડી	૧=૭૫	૩=૦૦

Regd. No. MH/BYB/26

LICENCE No. 19

Licence To Post Without Prepayment
At Dadar Head Office, Bombay-14

(कवर पृष्ठ व वर्तमान)

(१३)	प्रेस हैंट श्री साईशाहा	मराठी	०=५०	२=००
(१४)	श्री साईशाहा दि. मुख्यमन्त्री	इंग्रजी	५=२५	२=००
(१५)	शिरडी शाईड	इंग्रजी	१=५०	२=००
(१६)	"	मराठी	१=५	२=००
(१७)	शिरडी शाईड	गुजराठी	१=५०	२=००
(१८)	"	हिंदी	छपाई चालू	आहे.
(१९)	स्ट्राईल्य	मराठी	०=१०	२=००
(२०)	भीकाईलीला, अधिकृत मासिक	मुख्यमन्त्र मराठी व इंग्रजी वार्षिक वर्षाणी	१०=००	प्रति प्रति १=००

(व्ही. पी. ची पद्धत नाही)
(व्ही. पी. ची पद्धत नाही)

ब.क्र.	फोटोचे नाव	फोटो साइज	किंमत र. पैसे	पो. व पैकिंग र. डॉलर
(१)	आशिचाई फोटो	१४"X२०'	१=६५	३=००
(२)	"	१०"X१४	१=१०	३=००
(३)	"	७"X१०'	०=५५	३=००
(४)	"	४"X५"	०=२०	३=००
(५)	"	२"X३"	०=१५	३=००
(६)	दगडावर बसलेले वावा (रंगीत)	१४"X२०"	१=६५	३=००
(७)	(काळा पांडरा)	१४"X२०"	१=६५	३=००
(८)	मूर्ती फोटो	१३"X१८"	२=७५	३=००
(९)	"	१३"X१८"	१=००	३=००
(१०)	झारकामाई कॅमेरा (रंगीत फोटो)	१०"X२०	१=१०	३=००
(११)	(काळा पांडरा)	१०"X१४"	०=८५	३=००
(१२)	कॅमेरा झारकामाई फोटो "	१"X१२"	१=२०	३=००
(१३)	" (रंगीत)	१"X१२"	१=६५	३=००
(१४)	चिल्ला	९X१३	०=७५	३=००
(१५)	भीकाईलीला व प्रथमचे कॅलेंडर	-- --	१६=००	८=००

प्रिंटर : पांडुरंग मोरे, वॉम्बे नेशनल प्रिन्टर्स प्रा. लि., ४२, जी. डी. आंबेकर मार्ग,
वडाळा, मुंबई ३१, संपादक व प्रकाशक : श्री. क. हि. काकरे, साई निकेतन,
डॉ. आंबेकर रोड, लोदादाद सर्कलजवळ, प्लाट नं. ८०४ वी. दादर, मुंबई १४

साईनाथ

प्राचीन वाचना संस्कृत विद्यालय
मुख्यालय काशी वाराणसी उत्तर प्रदेश

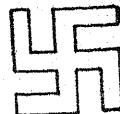
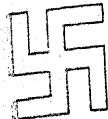
आपल्या अचाट योग सामर्थ्यमुळे बाबा, छताला टांगलेल्या असंद
फठीवर चढून झोपत असत.

श्री साईनाथ वाचनालय
श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी.

मे. १९८३]

[किंमत एक रुपया

जगा लावावे सत्यथी । हेचि साईलीलेची कृती ॥

श्री साईलीला

श्रीसाईबाबा संस्थान,
शिरडीचे अधिकृत मासिक

: संपादक :

श्री.क.हि.काकरे
रिसिव्हर श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडी

: कार्यकारी संपादक :

डॉ.श्री.दि.परचुरे   श्री.सदानंद चेंदवणकर
ए.म. ए. पी. ए.च. डी.   (मराठी आवृत्ती)
(इंग्रजी आवृत्ती)

श्रीसाईवाकसुधा

वर्ष ६२ वे)

किंमत १ रुपया

(अंक २

मे १९८३

दूरध्वनी
८८२२५६९१

: कार्यालय :

“साईनिकेतन”, प्लॉट नं. ८०४-बी, डॉ. अंबेडकर पथ, दादर, मुंबई-४०० ०१४.

वार्षिक वर्गणी रु. १०/- (ट.ख.सह) किरकोळ अंक १ रु. फक्त.

जगा लावावें सत्पथी । हेचि साईलीलेची कृती ॥

श्रीसाई वाक्याधा

ब्रह्मरण- यातायाती ।
चुकवाव्या जे मने इच्छती ।
तिहीं अखंड स्मरणभक्ति ।
गुरुपदासाधित जोडावी ॥ ११ ॥

प्रमाद मिथ्या ज्ञानाचें कारण ।
आत्मरूपी अनवधारण ।
जेशूनि उद्घवे जनन-मरण ।
सर्वानर्थ - निदान जे ॥ १२ ॥

मोह म्हणजे मिथ्या ज्ञान
अनात्म ठायी आत्माभिमान ।
तोच मृत्यु विद्वज्जन ।
लक्षण करितात ॥ १३ ॥

साईकथा- सागरमंथन ।
करितां साई कथाकथन ।
गोडी जिची नित्यनूतन
श्रोत्यांचे अघःपतन चुकेल ॥ १४ ॥

साईचे गुणमय स्थळ स्वरूप ।
त्याचें करितां ध्यान अमूप ।
प्रकटेल सूक्ष्मतम आत्मस्वरूप ।
होऊनि लोप सगुणाचा ॥ १५ ॥
श्रीसाई सच्चरित अध्याय ५२ वा

नूतन शकाभिनंदन !

नूतन शकाभिनंदन

शालिवाहन शका प्रमाणे सुरु होणारे
नूतनवर्ष (शके १९०५) श्रीसाईबाबाच्या
समस्त भक्तांना, श्रीसाईलीलाच्या
वाचकांना, हितचितकांना,
जाहिरातदारांना सुखाचे,
समाधानाचे, वैभवाचे
उत्कषणी आणि श्रीसाईभक्तीत
अधिकाधिक प्रगतीशील जाओ
अशी शुभेच्छा व्यक्त करतो.

—संपादक

अनुक्रमाणिका मे १९८३

१) संपादकीय	- श्रद्धा आणि सवुरी
२) श्री उपासनी महाराज	- श्री साईनंद
३) श्री भगवंतराव महाराज	- -
४) साईकृपा लाभलेले - श्री नन्हे बाबूजी	- -
५) साईबाबांचा त्रैलोक्य संचार	- श्री. विश्वासराव खेर
६) जन्मकर्मच मे दिव्यम	- श्री अनंत जयदेव चितांबर
७) सर्वाभूति आत्मा एकच	- श्री बालकृष्ण देसाई
८) श्री साई अनुभव	- सौ. स्वाती जयकर
९) बीदर - संताच कसोटीस्थान	- श्री. लक्ष्मणराव रापत्तवार
१०) भक्ताचा रोमहर्षक अनुभव	- श्री. शाम अहुजा
११) माधवी-माधव	- श्री. ग. रा. पालकर
१२) बाबांच्या उदीचा महिमा	- सौ. रेखा माहिमकर
१३) साईमाझली पळवी दुःखाची सावली	- श्री. उज्ज्वल कुलकर्णी
१४) संकट समयी बाबा धावून येतात	- सौ. कुसूम केकरे
१५) संकटकाळी धावत येई	- श्रीमती राधाबाई पालेकर
१६) बाबांचे बोधामृत व तत्त्वज्ञान	- श्री. गौरुराम उरणकर
१७) श्रीबाबांची लीला	- सौ. अहिल्याबाई ढोबळे
१८) साई पाहू या ग	- श्री. शांताराम नांदगावकर
१९) आई बायजाबाई	- सौ. बासावरी वायकूळ
२०) साईचा संसार	- सौ. शारदा वाकनीस
२१) श्रीसाई आराधना	- सौ. अनिता कोरडे
२२) साईको आराम कहाँ	- श्री. जयवंत कुलकर्णी
२३) तृच किनारा आता	- श्री. प्रकाश परब
२४) साई कसा हा चाळे तुझा खेळ	- सौ. प्रमोदिनी पोतनीस
२५) भक्ताची पुकार	- प्रो. एच. बी. महाले
२६) संत स्तुती	- श्री. पंढरीनाथ खर्डीकर
२७) शिरडीवृत्त	- फेब्रुवारी-मार्च १९८३

श्रद्धा आणि सबुरी

सब्र म्हणजे शांती, सबुरी म्हणजे धीर, श्रद्धा म्हणजे भक्ती. श्रीसाई बाबांची मुख्य शिकवण म्हणजे श्रद्धा आणि सबुरी धरा. बाबांच हाच खरा गुरुमंत्र हा मंत्र जपला, आचरणात आणला की, सर्व सिद्धी प्राप्त होतात.

तुम्हाला परमेश्वराची भेट घ्यायची असेल तर, त्यासाठी

अनेक मार्ग निरनिराळ्या संतांनी सांगितलेले आहेत. श्रीसाई बाबांनी परमेश्वर प्राप्तीचे किंवा तुम्हाला जे जे काही प्राप्त करून घ्यायचे असेल, ते मिळविण्याचे साधन अवघ्या दोनच शळ्यात सांगितलेले आहे. श्रद्धा आणि सबुरी हेच ते किती साधेसुधे व व्यवहारात नेहमी घोकले जाणारे दोन शळ. परंतु ते आमच्या दैनंदिन आचरणात येत नाहीत.

परमेश्वराचा दरबार गाठण्यासाठीच नव्हे तर आपणास कोणताही दरबार गाठावयाचा असेल किंवा कितीही कठीणातले कठीण घ्येय साध्य करावयाचे असेल तर या दोन गुणांचे इमाने इत्बारे पालन केले त्यांना चिकटून राहिले तर, आपण या जगातील वाटेल ती वस्तू, गोष्ट साध्य करून घेऊ शकतो.

श्रद्धा म्हणजे अंधश्रद्धा नव्हे. श्रद्धा म्हणजे ज्ञान. श्रद्धा म्हणजे द्वैत नव्हे. श्रद्धा म्हणजे अद्वैत श्रीसाई म्हणतात.

सर्व चराचरामध्ये भरलेला ईश्वर तुझ्या-माझ्यात भरला नाही का? अशी कोणती जागा असू शकेल, की जेथे ईश्वर नाही? मग तुलाच तो सोडून कोठे राहिल! तू जे स्वतः चांगले करतोस, ते मला अर्पण कर व वाईट जे करतोस ते पण अर्पण कर. बरे वाईट करणारा तू कोण? चांगल्यात पण मी आहे व वाईटात पण मी आहे. फुकटचे ओझे बन्या वाईटाचे तू स्वतःच्या डोक्यावरून वाहू नकोस. तू जे काही करशील, ते मी पहातच आहे. तेका तुला जर कुणावर रागवावयाचे असल्यास तू माझ्यावर रागव. मलाच शिव्य दे. त्यातून तुला सत्य सापडेल. तुझे समाधान होईल. कुणाला हड्हड कस नकोस कारण मी तोच आहे. तुला कुणाला काही देता येत नसेल तर देऊ नकोस पण त्याला न दुखावता गोड शळ्यांनी सांग."

तुमचा उद्योग घंडा, व्यापार किंवा व्यवहार कोणताही असेना का तुम्ही जे हाती घ्याल, ज्याकडे प्रवास करीत आपले घ्येय गाठण्यासाठी तुम्हाला जायचे असेल, त्यावर तुमची संपूर्ण श्रद्धा पाहिजे. ते माझे जीवन सर्वस्व आहे व ते मी प्राप्त करून घेणारच अशी महत्वाकांक्षा व अशा प्रकारची जिह तुमच्या ठायी निर्माण झाली पाहिजे. इतकी ती श्रद्धा ज्वलंत पाहिजे. श्रीबाबांच्या श्रद्धेच्या विषया संबंधाने एक स्वतंत्र विश्व निर्माण होते. बाबांची इच्छा एवढ्या स्पष्टीकरणाने श्रद्धेचे समाधान होते. एका भक्ताने याबाबत एक घटना सांगितली. एक भक्त बाबांच्या दर्शनास गेले. त्यावेळी आढऱ्यावर एक पाल चुकचुकत होती. भक्ताने विचारले, “बाबा ही पाल काय म्हणते ?” बाबा म्हणाले, “तिची बहीण इतक्यात तिला औरंगाबादेहून भेटायला येणार आहे. बहिणीच्या भेटीसाठी ती आतुर झाली आहे. तेवढ्यात बाहेर कुणी दुसरे एक भक्त टांग्यातून भेटण्यास आले. त्याने टांग्यातील सामान काढले व घोड्याचा तोबरा जोराने आपटला. त्यासरशी तोबन्यातून एक पाल सरसरा धावत सुटली व ती थेट पहिल्या पालीजवळ जाऊन तिला कडकडून भटली. हा चमत्कार अनेकांनी पाहिला. कुठं औरंगाबाद व कुठे शिरडी पण बाबांच्या अतक्यं ज्ञानाने त्या भक्ताची श्रद्धा शतगुणीत झाली. श्रद्धेचे सामर्थ्य हा विज्ञानाचाही एक विषय झाला आहे. असे काही अतक्यं ज्ञान ज्यांना होते अशा व्यक्तींचे अस्तित्व नाकारता येत नाही. अनुमान आहे त्याअर्थी कार्यकारणभाव असलाच पाहिजे असा तर्कबुद्धीचाही हट्ट नाकारता येत नाही. तर्कबुद्धीचे समाधान करता येत नाही. तोपर्यंत तरी श्रद्धेचे वैभव उपभोगण्यास काय हरकत आहे ?

आणि याच्चबरोबर दुसरी अत्यावश्यक गोष्ट म्हणजे तुम्हाला जे प्राप्त करून घ्यायचे असेल त्यासाठी उतावळेपणा कामाचा नाही. कोणतीही चांगली गोष्ट तडकाफडकी घडून येऊ शकत नाही. त्यासाठी जबरदस्त हालचाली कराव्या लागतात, हाल अपेष्टा भोगाव्या लागतात आशा निराशेच्या फेच्यात गुरफटावे लागते; आणि हे सारे घडत असताना आपण धीर बाळगावा लागतो. त्याचेच नाव सबुरी. आपण म्हणत असतो की जरा सबुरीने घ्या, उतावळेपणा करू नकात. उतावळेपणा करणे म्हणजे कार्य नाशाला आमंत्रण करण्यासारखे आहे ते करू नका.

बाबांच्या या दोन मंत्रांची कास ज्याने धरली, त्यांनी आपले मनोवांछित साध्य करून घेतले आहे. कोणत्याही क्षेत्रात तुम्ही वावरत असा. श्रद्धा आणि

सबुरी या दोन गुणांची कास बळकट धरा, म्हणजे यश तुमच्या पदरात पडल्याशिवाय राहणार नाही. अगदी शंभर टक्के यश पाठीशी आहेच असे समजा.

साईबाबा नेहमी भक्त नानासाहेब चांदोरकरांना म्हणत, “नाना, लई पैका देणारे आपल्याकडे पुष्कळ लोक येतात, पण आपल्याला कुणी दोन दिडक्या पण देत नाहीत” नानांनी यावर बराच विचार करून त्या दोन दिडक्या शोधून काढल्या त्या म्हणजे श्रद्धा आणि सबुरी या होत. श्रद्धेने परिस्थितीवर व सबुरीने काळावर विजय मिळवता येतो.” निश्चयाचे बळ तुका म्हणे तेचि फळ’ हा अभंगही सबुरी चाच सल्ला. देतो.

—जय श्री साईराम

डॉ. गव्हाणकर यांच्या चरित्र ग्रंथाचे प्रकाशन

प्रसिद्ध साईभक्त डॉ. के. भ. उर्फ अण्णासाहेब गव्हाणकर यांच्या चरित्र-ग्रंथाचा प्रकाशन समारंभ रामनवमीच्या सुमुहुर्तावर इंदिरा निवास, लाल बहादूर शास्त्री मार्ग, कुर्ला या त्यांच्या निवासस्थानी सायंकाळी ४ वाजता मोठ्या थाटाने साजरा क्झाला. त्यांच्या चरित्र ग्रंथाचे नाव ‘प्रभाव श्री साईचा’ असे असून ते ठाण्याचे गद्य पद्य लेखक श्री. विनायक सदाशिव महाबळेश्वर यांनी लिहिले आहे. हा ग्रंथ श्री. चंद्रकांत दामोदर सामंत, डॉ. गव्हाणकर शिरडी कोजागिरी उत्सव मंडळातफे प्रकाशित करण्यात आला असून त्याची किंमत २० रु. आहे. हा ग्रंथ पुण्याच्या विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनीचे श्री. अ. ज. प्रभु यांचे शुभहस्ते प्रकाशित करण्यात आला. या समारंभाचे अध्यक्षस्थानी ठाण्याचे सुप्रसिद्ध कवी श्री. पी. सावळाराम हे होते. या समारंभास पाल्याचे श्रीसदगुरु आठव्ले महाराज व हरीओम बागवे महाराज हजर होते. हरीओमनी १०१ रु. ची देणगी दिली. पुण्याचे शिघ्रवती श्री. देशपांडे यांनी या संपूर्ण समारंभाचे व्रणन लगेच काव्यात करून ते वाचूनही दाखविले व शाबासकी मिळविली. या चरित्र ग्रंथाला ठाण्याचे डॉ. श्री. म. भातखांडे यांची प्रस्तावना लाभली असून ते पण या समारंभास हजर होते. ठाण्याचे कवी श्री. म. पां. भावे, साईलीलाचे कार्यकारी संपादक श्री. सदानंद चेंदवणकर व श्री. गव्हाणकर यांची असंख्य चहाते मंडळी या समारंभास हजर होती. १८४ पानाच्या या ग्रंथाच्या मुख्यपृष्ठावरील चित्र छानदार आहे.

श्री साईसहवासातील भक्ताचे पुण्य स्मरण

साकोरीचे उपासनी महाराज

० श्रीसंत उपासनी महाराज हे मूळचे अमरावतीचे, त्यांचे संपूर्ण नाव काशीनाथ गोविंद उपासनी. अमरावतीला ते “गोविंद यू सटाणेकर” या नावाने प्रसिद्ध होते. ते तिये वैद्यकीय व्यवसाय करीत, विशेषत: अमरावतीचे प्रख्यात भक्त खापडे कुमुवियात त्यांचा ओपथोपचार चाले म्हणून ते खापडे घराण्याशी जास्त परिचित होते.

श्री उपासनी महाराजांचा जन्म नाशिक जिल्ह्यातील सटाणे या गावी १५ मे १८७० साली झाला. वालपणापासूनच त्यांना अध्यात्माची ओढ होती, व तत्वचित्तनाचे बेड होते. या आत्म साक्षात्काराच्या तळमळीनेच त्यांना घरातून बाहेर काढले गेले. आणि त्यांनी तपश्चर्येची वाट चोखाळली. सद्गुरुंच्या शोधार्थ असताना शिरडीच्या श्रीसाईनाथांची व त्यांची १९१० साली गाठभेट झाली. साईबाबांच्या अज्ञेवहनच त्यांनी शिरडीला चार वर्षे काढली. साईनाथांच्या क्रुपेनेच सिद्धावस्था प्राप्त झाल्यावर अनेक ठिकाणी त्यांनी स्मरंती केली. व शेवटी या महापुरुषाचे पाय नगर जिल्ह्यातच शिरडी-पासून अवघ्या सहा किलोमिटर अंतरावर असलेल्या साकुरी या खेडेगावी विसावले. त्यावेळी महाराजांनी गावाबाहेरील स्मशानात वास्तव्य केले. कित्येक वर्षे या साकुरीची माहितीही कुणाला नव्हती. परंतु श्री उपासनी बाबांनी येथे वास्तव्य करून या खेडेचास महत्व प्राप्त करून दिले.

आज श्री उपासनी बाबांच्या विभूती मत्वाने साकुरी हे एक क्षेत्राचे स्थान वनले आहे. महाराजांच्या प्रभावामुळेच तेथल्या स्मशानाचे वैकुंठ कैलासात रुपांतर झाले व आज ते एक महान सांस्कृतिक केंद्र आणि धर्मविद्यापीठ निर्माण झाले आहे.

श्रीसाईबाबा उपासनींना नेहमी म्हणत असत.—

“अरे तुझा माझा युगानयुगे ऋष्णानुबंध आहे.”

गत जन्मी ते मुलहेर येथे उद्घवस्वामी या नावाने वावरत होते. श्री उपासनी महाराजांनी शेवटपर्यंत गोणपाटाशिवाय दुसरे कोणतेही अंगवस्त्र वापरले नाही. बाबा महाराजांना रोज भिक्षेतील एक भाकरी पाठवित असत. साई-

बाबांनी त्यांची खूप कठोर परीक्षा घेतली व ते सर्व त्यांच्या कसोटीला उतरले. उपासनी बाबांनी बाबांवर जे “साईनाथ महिमा स्तोत्र” संस्कृतात रचले आहे ते खरोखरीच श्रवणमधुर आहे. ते असे.—

सदा स त्स्वरूपं चिदानन्दं कंदम् ।

जगत्संभवस्थानं संहारं हेतुम् :॥

स्वभक्तेच्छ्या मानुसं दर्शयतं ।

नमामी श्वरं सद्गुरुं साईनाथम्

हे स्तोत्र गेली ५८ वर्षे शिरडीस समाधी मंदिरात दुपारच्या आरतीच्या वेळी म्हटले जात आहे.

श्रीसाईबाबांच्या अंत्यसंस्काराचे पौरोहित्य उपासनी महाराज आणि बाळासाहेब भाटे यांनी केले. श्रीसाईबाबांचा तेरावा दिवस भक्तांनी मोठ्या-प्रमाणावर साजरा केला. हजारो लोक जेवण करून गेले. तरी जेवणाचे वेळी केलेला लाडवांचा ढीग जसाच्या तसाच कायम राहिला होता! हा प्रकार पाहून सर्व भक्तांना श्री बाबांच्या लीलेचे कौतुक वाटले होते. नंतर ते लाड्याचेकरूना प्रसाद म्हणून वाटण्यात येत होते.

श्रीसाईबाबांकडून प्राप्त झालेल्या दैवी गुणांचा पारमार्थिक वारसा श्री उपासनी महाराजांनी जतन केला, आणि तोच वारसा पुढे त्यांच्या परम-शिष्या श्रीमती गोदावरी माताजींनी आज चालविला आहे.

श्री उपासनी महाराजांनी सुरु केलेल्या भक्तीच्या चळवळीत श्री माताजींनी नवीन प्राण ओतले व तिला मोठीच चालना दिली. साकुरीच्या पावन भूमीतून उगम पावलेली भक्तीची गंगा आता दुथडी भरून वाहात असून अखिल विश्वात ती पावन करीत आहे. या भक्तीच्याच चळवळीस आद्य प्रेरणा श्रीसाईबाबांची होती; हे सत्य मात्र नजरे आड करता येणार नाही.

उपासनी महाराज ह्यात असताना त्यांनी भारतभर संचार केला, व सटाणा नागपूर, सुरत आणि हैद्राबाद या ठिकाणी आश्रमांच्या शाखांची स्थापना केली. कन्याकुमारी स्थान आणि यज्ञसंस्था ही महाराजांच्या कार्याची व आश्रमाची लोकोत्तर वैशिष्ट्ये होत. उपासनींची प्रवचने ‘उपासनी वाक्सुधा’ या नावाने प्रसिद्ध आहेत. सुमारे पाच हजार पृष्ठांचा त्यांचा वाडमयीन

संसार आहे. मोक्ष, मुक्ती, संत, सद्गुरु, मनोनिगृह इ. विविध विषयांवर त्यांनी आपल्या विचारातून विवेचन केलेले आहे.

१९४१ साली श्रीउपासनी महाराज साकुरी येथे समाधिस्थ झाले. त्यांच्या या महिन्यात १५ मे रोजी येणाऱ्या जन्मदिनानिमित्त त्यांना कोटी कोटी प्रणाम !

पुण्यस्मरणानिमित्त

आर्वीचे भगवंतराव महाराज

आर्वी शहरात 'गुरुजी वॉर्ड' नावाचा मोहल्ला असून तेथे एक गुरुजींचा मठ आहे. गुरुजी भगवंतराव महाराज तेथे रहात असत. महाराजांचा पेशा पोस्टमास्तरचा असे. महाराज मूळचे वत्सगुल्म वाशीमचे. तेथेच महाराजांचा जन्म २८ एप्रिल १८७३ रोजी झाला. त्यांच्या वडीलांचे नाव गोपाळशास्त्री जोशी असे होते. ते भारद्वाज गोत्री शुक्लयजुंवेदी शाखेचे होते. भगवंतरावांचे शिक्षण ९ वी पर्यंत झाले. पुढील शिक्षणार्थ गरीबीमुळे परणावी जाणे शक्य नसल्यामुळे अल्पवयातच महाराजांना पोष्टाची पायरी पहावी लागली. पोष्ट खात्यात बदल्या होत गेल्यामुळे त्यांचे जीवन प्रवासी झाले. अनेक अडीअडचणीना तोंड देत ते जीवन जगले. पोष्टाची गोष्ट म्हणजे कष्ट. सारे सुखदुःख त्यांनी धैर्याने सोसले. २५ वर्षे नोकरी करून अनेक कठीण प्रसंग अनुभवले त्यांनी स्वतः केलेल्या अनेक पदातून ते प्रसंग व्यक्त होतात. अखेरीस ते पोष्ट खात्याचे जिल्हा इन्स्पेक्टर झाले. १९१७ साली त्यांना रायपूरला अर्धांगवायूचा झटका आत्यामुळे १९१८ पासून ते सेवानिवृत्त झाले. त्याच वर्षी त्यांची धर्मपत्नी सौ. राधाबाई वैकुंठवासी झाल्या. राधाबाई आत्मज्ञानी असून त्यांनी श्री वासुदेवानंद सरस्वती यांचा उपदेश घेतला होता. त्यांची एकुलती एक कन्या शांताबाई यांचा विवाह गुरुजींच्या पश्चात् अमरावतीकर अध्यापक गणोरकरांशी झाला.

पत्नी निवनाननंतर गुरुजी १९२२ पर्यंत आर्वीस घर करून राहिले. त्यालाच गुरुजीमठ म्हणतात. श्री संत मायबाई पासून अनेक संत आर्वीच्या आवारात आयुष्याच्या अंती राहावयास आले. निवृत्त अवस्थेत अनेकांना आर्वीचा आधार वाटला. शासकीय सेवेत भटकांती करणारे भगवंतरावहि अखेरीस आर्वीसच आले. त्यांनी प्रपंच साधून परमार्थ केला. किंशोरावस्थेतच त्यांची वृत्ति उदासीन होती. त्यांनी पारडीकर देशपांडिच्यांचा उपदेश घेतला होता. त्यांच्याच कृपेने त्यांनी 'मदगुरुलीलामृत' नावाचा ग्रंथ पूर्ववयात लिहिला व गुरु भालचंद्र महाराजा प्रमाणेच आजीवन परमार्थाचा प्रपंच केला. महाराजांची आकृति प्रकृति आकर्षक अमलेली आर्वीकरानी अखेरपर्यंत पाहिली. ते वणने गौर व निकोप होते. ते प्रसिद्धी पराडमुख होते. मठात स्वान्तःसुखाय भजनानंदात त्यांचा काळ जाई. कीर्तन प्रवचनकाराप्रमाणे त्यांनी आत्मप्रतिष्ठा वाढविली नाही. १९०९ च्या सुमारास दारव्हा येथे पोष्ट मास्तर असताना त्यांना शेगावच्या गजानन महाराजांचे दर्शन घडले. परिसरातील अनेक साधुसंतांचा सत्संग त्यांनी साधला. विरक्तावस्थेत त्यांनी अनेकांना बोध दिला. एवढेच नव्हे तर त्यांच्या संपर्कात आलेल्या अवघ्यांचा संसार सुखाचा होण्यास साहध केले. परमार्थप्रमाणेच भक्त-गणाना प्रापंचिक प्रश्नांचे अचूक मार्गदर्शन करीत. अनेकांना त्यांनी नवजीवन प्राप्त करून दिले. गुरुजी आर्वीस असताना त्यांना भारसवाड्यास नेण्यात आले होते. तेथे गुरुजीलिखित पोथीच्या पारायणाची समाप्ती होती. त्याच्वेळी त्यांचे शिष्य भैय्याजी जोशी वारल्याचे वृत्त त्यांच्या कानी आले. त्याच्वेळी ध्यान ल्यावून भैय्याजीस भस्म विलेपन करून त्यांनी जीवदान दिले. अशा अनेक आख्यायिका आहेत. आयुष्याच्या अखेरीस महाराज वाशीमला आले. तेथेच ते २५ मे १९२२ रोजी वारले. आजही आर्वीला मठात त्यांचा पुण्यतिथी उत्सव होत असतो.

श्री भगवंतराव महाराज परम साईभक्त होते.

१०० टक्के साईक्युपा लाभलेले नन्हे बाबूजी

—साईनंद

संत चूडामणी भगवान श्री साईबाबाना आपल्या चर्मचक्रांती अनेकदा पाहिलेले, दर्शन घेतलेले आणि त्यांच्याच कृपाशिर्वादामुळे आज भारतात सुकीर्ती मिळविलेले एक उत्कृष्ट पेटीवादक आपल्यात आहेत. अगदी बाबांच्या वेळेपासून तो आजतागायत ते संगीत क्षेत्रात वावरत आहेत. त्यांचे नाव आहे नन्हे बाबूजी. कर्नाटक राज्यात बीदर येथे ते सध्या रहातात.

बाबूजींचा जन्म ५ जानेवारी १९११ रोजी राजस्थानातील जयपूर जिल्ह्यात गडहिमतसिंह येथे झाला. त्यांचे वडील ठाकूर प्यारेलाल हे त्याकाळातले एक संगीतज्ञ होते. ते सितारे नवाज्ञ पण होते. ते त्यावेळी मुंबईत रहात. नन्हे बाबूजी दीड वर्षांचे असतानाच त्यांचे वडील वारले. आपल्या आईवडीलांचे ते एकुलते एकच असल्याने चुलते अमीरलाल गंधर्व यांनी त्यांना लहानाचे मोठे केले. तेच त्यांचे त्यांच्या वयाच्या १२ व्या वर्षापर्यंत 'गुरुजी' व पालक. ते वीणा उत्तम वाजवत व गात पण असत. त्यांचेकडून ते सितार व बाजाची पेटी वाजविण्यास शिकले.

नन्हे बाबूजी वयाचे सात वर्षांचे असताना आपल्या गुरुजींबरोबर शिरडीला गेले होते. पोरवय असल्याने ते मशिदीच्या (द्वारकामाई) बाहेर एका कुन्याच्या पिलाबरोबर खेळत होते. साईबाबा मशिदीत कठड्याला टेकून वसले होते. त्यांची दुपारची आरतीची वेळ झाली होती. कुन्याच्या पोराबरोबर नन्हे बाबूना खेळताना बघून गुरुजींना संताप आला व त्यांनी छडीचा प्रसाद त्यांना दिला. रडत रडत ते मशिदीत बाबांकडे गेले. पुजाच्याने त्यांचे रडे थांबविण्याचा प्रयत्न केला पण बाबांनीच त्यास त्यांना आपल्या जवळ घेऊन येण्यास सांगितले. बाबांनी गुरुजीनाहीं आपल्या जवळ बोलावून सांगितले छडी घेऊन तू माझ्या पाठीशी का लागला होतास? त्याला पुन्हा फटकार नकोस. हा तुझा नन्हे बाबू पुढे देशातला प्रसिद्धवादक गवई होईल. आणि काय आश्चर्य बाबांच्या शुभाषिकामुळेच नन्हे बाबूजी आज देशातले एक विख्यात गायक व हार्मोनियमपटू म्हणून लौकिक पावलेले आहेत.

तीन महिने वाबूजी शिरडीस होते. या काळात दररोज ते बाबांचे अनेकदा इशंन घेत असत. बाबा त्यांना दर दिवशी ३ ढबू देत असत. त्यापैकी २ पैशाचे फुटाणे व १ पैशाचा गूळ ते घेत व खात. बाबांच्या हातची बर्फी त्यांनी खालेली आहे. बाबांना त्यांनी नेहमी कपाळाला चंदन लावलेले पाहिले आहे. नन्हे वावृजींनी हिंदी मधून मॅट्रिक पर्यंतचे शिक्षण घेतलेले असून मुरादाबाद विद्यापीठाच्या “संगीत पंचानना” व “संगीत भूषण” या परीक्षा प्रथम वर्गात उत्तीर्ण केलेल्या आहेत. काश्मीरचे महाराज हरिसिंग व रामगडचे महाराज चक्रधरसिंग यांचे दरखारातील गायक म्हणून त्यांचा मानसन्मान ठिकिठिकाणी संगीत वैठकीत केला जाई. नागपूर, लाहोर, कलकत्ता, औरंगाबाद, हैद्राबाद, काश्मीर ह. ठिकाणच्या नभोवाणी केंद्रावरून त्यांचे कार्यक्रम अनेकदा झालेले आहेत, रसिकांनी एंकलेले आहेत. रविंद्रकला क्षेत्र बंगलोर येथे त्यांचा २८ मार्च ८२ रोजी ५ हजार रु. चा पुरस्कार देऊन गौरव करण्यात आला होता. बीदर येथे त्यांनी श्रीगुरु संगीत विद्यालयाची स्थापना केलेली असून आपले मारे उर्वरित जीवन याच संगीत कलेपायी व्यतीत करायचे असे त्यांनी ठरविले आहे. आपल्याला मिळालेल्या साच्या यशाचे रहस्य श्री साईबाबाच होत त्यांच्याच कृपाशिर्वादामुळे आपण या पदास चढलो असे आपल्या डोळ्यात आसू आणून व बाबांना नमन करून ते नेहमी सांगतात.

साईबाबांचा त्रैलोक्य-संचार

शास्त्रज्ञ नरके यांच्या अनुभवाचे वोल

—श्री. विश्वास बाळ खेर

० साईच्या दरबारात अनेक जातीचे, पंथांचे, पेशांचे लोक हजेरी देत. त्यात एक शास्त्रज्ञसुद्धा होते. ते म्हणजे प्राध्यापक जी. जी. नरके. १९०५ साली कलकत्ता विद्यापीठाच्या एम. ए. परीक्षेत भूगर्भशास्त्र विषय घेऊन उत्तीर्ण ज्ञाल्यावर, १९०७-०९ मध्ये त्यांनी भूगर्भशास्त्रविषयक पहाणीचे शिक्षण घेतले. नंतर हिंदुस्थान सरकारच्या शिष्यवृत्तीवर ते उच्च शिक्षणासाठी मँचेस्टरला गेले व १९१२ मध्ये त्या विद्यापीठाची एम. एस.सी पदवी प्राप्त करून स्वदेशी प्रतले.

प्रा. नरके हे नागपूरचे श्रीमंत वैरिस्टर गोपाळराव बुटी यांचे जामात होते व बै. बुटी साईबाबांचे एक भक्त होते. तसेच प्रा. नरकेच्या मातोश्री सुद्धा साईबाबांच्या भक्तांपैकी होत्या. बै. बुटींच्या सांगण्यावरून प्रा. नरके एप्रिल, १९१३ साली शिरडीला गेले. बाबांचे लाडके भक्त माधवराव देशपांडे उर्फ श्यामा त्यांना घेऊन साईबाबांकडे गेले व त्यांची ओळख करून देऊ लागले. श्यामाला थांबवून बाबा म्हणाले, “तू मला त्यांची ओळख करून देतोस! अरे, तीस पिढ्यांची त्याची माझी ओळख आहे.” एवढ्या आत्मविश्वासाने भूतकाला-विषयी सांगणाऱ्या साधूवर एका शास्त्रज्ञाचा विश्वास बसणे कसे शक्य आहे? परन्तु जशी प्रचिती येत गेली तसा अनुभवाने नरक्यांचा बाबांच्या शब्दांवर विश्वास बसू लागला. आणि तो इतका की [ते आपल्या निवेदनात म्हणतात, “साईबाबांनी कधीही”] असत्य भाषण किंवा अर्थशून्य पारिभाषिक वक्तव्य] केले नाहीं. अनेकांना त्यांच्या पूर्वीच्या [जन्मांबद्दल व त्यातील ठळक घटनांसंबंधी त्यांनी सांगितल्याचे मलगा ठाऊक आहे. माझ्या चार पूर्वजन्मांच्या] आयुष्यातील घटना त्यांनी दुसऱ्यांच्या उपस्थितीत सांगितल्या. परन्तु बाबा माझ्यासंबंधी वोलत होते ते दुसऱ्यांना कळू शकले नाहीं. लक्षात ठेवण्याची गोष्ट म्हणजे एकाच बैठकीत बन्याच लोकांना जरूर त्या वस्तू काही कृतीने किंवा शब्दाने सूचित करण्याचे कौशल्य त्यांना अवगत होते.” इतकेच काय तर बाबा त्रिकाल-ज्ञानी होते हे नरक्यांना कळून चुकले. प्रा. नरके म्हणतात, “मी अनेक वेळा त्यांची परीक्षा घेतली. प्रत्येक परीक्षेनंतर माझा विश्वास दृढ होत गेला की ते

सर्वज्ञानी व सर्वसाक्षी होते व स्वतःच्या इच्छेप्रमाणे परिस्थितीला वाकविष्याचे सामर्थ्य त्यांच्यात होते. शेकडो गोष्टी माझ्या अनुभवाला आल्या त्यापैकी थोड्यांचा मी निर्देश करतो. ज्या दर्शवितात की ते त्रिकालज्ञानी होते व भूत, वर्तमान व भविष्य कालांची कुठलीही घटना त्यांना अपरिचित नव्हती.”

मशिदीत बाबांचे नरक्यांना प्रथम दर्शन घडले तेव्हां बाबा आपल्या भेदक नजरेने त्यांचा जणू काय वेध घेत आहेत असे त्यांना भासले. आणि बाबांच्या चावडीत बसलेल्या मूर्तीचा स्पष्ट ठसा त्यांच्या अंतःकरणावर उमटला. एकदा आरती चालू असता बाबा क्रोधायमान झाले व अज्ञात कारणासाठी त्यांनी आपल्या वाणीने आकाशपाताळ एक केले. त्यावेळी नरक्यांच्या चित्तात शंका उद्भवली की बाबा वेडे तर नाहीत! आरती नेहमीप्रमाणे संपली. त्याच दिवशी दुपारी नरके बाबांचे हातपाय चेपत असता त्यांचे डोके थोपटून बाबा उद्गारले, “मी वेडा नाही बरं का!” परिणामी, त्यांचे सुप्त विचार व इच्छा बाबा ओळखतात हे नरक्यांना समजू लागले. हे झाले भूत व वर्तमान कालासंबंधी. आता भविष्यकालातील घटना. सूचित करण्याची बाबांची कला पाहा.

नरक्यांना त्यावेळी कायमची नोकरी नव्हती म्हणून त्यांच्या आईला चिता वाटे. विलायतेला जाऊन ते भूगर्भशास्त्रज्ञ व खाणीचा इंजिनियर होऊन आले होते आणि भूगर्भशास्त्रविषयक पहाणीचीच तात्पुरती कामे त्यांना वेळोवेळी मिळू लागली. १९१३ सालच्या एप्रिल महिन्यात शिरडीला तीन-चार दिवस राहन ते बालाघाट व ब्रह्मदेशाला गेले. तीन महिन्यानंतर आपली कामे संपूर्ण ते नागपूरला व तेथून शिरडीला गेले, व पत्नीसह तेथे चार महिने काढून नागपूरला परतले. माधवराव देशपांड्यांकडून त्यांना पुन्हां पत्र आले की, बाबांनी त्यांना बोलाविले आहे. हच्या खेपेस ते एकटे शिरडीला गेले व तेरा महिने तेथे राहिले. यावेळी त्यांना काही काम किंवा नोकरी नव्हती. परन्तु बाबांच्या सान्निध्यात त्याची तमा त्यांनी बाळगली नाही. असे त्यांचे जीवन पाहन, पुढे काय याची नरक्यांच्या जवळच्या नातलगांना चिता लागून राहिली. नरक्यांना कलकत्ता व ब्रह्मदेशासारख्या दूर दूर ठिकाणी भूगर्भशास्त्रविषयक पहाणी करण्याच्या कामासाठी जावे लागे. सहाजिकच त्यांच्या आईला अशी इच्छा झाली की आपल्या मुलाला जवळपास चांगली नोकरी मिळावी. बाबांनी उत्तर दिले, मी त्याच्या कामाची कायमची सोय पुण्यात करेन.”

नरक्यांना काहीं वेळा अनेक कामे सांगून येत व त्यात निवड करावी लागे. अशा प्रत्येकवेळी ते बाबांकडे जात व त्यांच्या मार्गदर्शनाप्रमाणे ठरवीत. बाबांची

निवड पुष्कळ वेळा विचित्र दिसे. एकदा नरक्यांना कलकत्ता व ब्रम्हदेश या दोन ठिकाणांहून बोलावणे आले. आणि बाबांनी ब्रम्हदेशाची निवड केली. अशावेळी बाबा नेहमी म्हणत, “ब्रम्हदेशाला व पुण्याला जा” किंवा “अमुक ठिकाणी आणि पुण्याला जा.” बाबा प्रत्येकवेळी पुण्याचे नाव निवडलेल्या ठिकाणाला जोडत. १९१६ साली नरक्यांना बनारस हिंदु युनिवर्सिटीकडून प्रोफेसरची कायमची नोकरी सांगून आली. त्याचवेळी ब्रम्हदेशाहून कॉन्ट्रॅक्टवर काम मिळत होते. तेव्हांही बाबा म्हणाले, “ब्रम्हदेशाला जा व पुण्याला जा.” प्रत्येकवेळी बाबा पुण्याची पुस्ती जोडत तेव्हां नरक्यांना मनातल्यामनात हसू येई. कारण नरके खाणीचे इंजिनियर होते व पुण्यात तसे काहीं काम मिळ-ज्याचा संभव नव्हता. परन्तु १९१८ साली नरक्यांना भूगर्भशास्त्र व रसायनशास्त्राचे प्राध्यापक म्हणून पुण्याच्या इंजिनियरिंग कॉलेजमध्ये कायमची नोकरी मिळणार होती हे बाबांना अगोदरच ठाऊक होते. त्यांच्या आयुष्याचा सर्व भविष्यकाळ बाबांना वर्तमानकाळा सारखा दिसत होता. १९१७ मध्ये पुण्याच्या इंजिनियरिंग कॉलेजच्या भूगर्भशास्त्राच्या प्राध्यापकाच्या जागेची जाहिरात प्रसिद्ध झाली. त्या जागेसाठी अर्ज करावा का, असे बाबांना नरक्यांनी विचारताच त्यांना होकार मिळाला. नरक्यांना मुलाखतीसाठी बोलाविष्यात आले. प्रस्तुत जागेसाठी वन्याच लोकांनी अर्ज केले होते, व त्यातल्या काहींचा उत्तम वशिला होता. नरके पुण्याला मुलाखतीसाठी गेले. बाबांनी सांगितल्याप्रमाणे त्यांना यश मिळाले.

मृत्युचे भय कोणास वाटत नाही? आणि त्यातून प्लेगची साथ असली तर मग काय विचारू नका. माणसे पटापट साथ लागून मृत्युच्या मार्गाने जातात. अशीच प्लेगची साथ १९१६ साली शिरडीत आली. त्यावेळी नरके शिरडीत आले असताना बाबांनी त्यांना नैवेद्यानिमित्त मिठाई आणप्यासाठी हलवायाकडे पाठविले. मिठाईच्या दुकानात हलवाई मरून पडला होता व त्याची बायको शोक करीत होती. बाबांचा निरोप तिळा सांगताच तिने प्रेताकडे बोट दाखवून नरक्यांना स्वतः कपाटातून मिठाई काढून घेण्यास सांगितले. आपल्याला व दुसऱ्यांना प्लेग जडेल या भीतीने कापत कापत नरक्यांनी कपाटातून मिठाई काढली व ती बाबांकडे घेऊन गेले. त्यावेळी बाबा त्यांना म्हणाले, “तुला वाटत की तू शिरडीहून दूर गेलास” तर वाचशील व येथे राहिलास तर मरशील. हे खरे नव्हे. ज्याची घडी आलेली आहे तोच काळाच्या मुखी पडेल. ज्याची गाठ बळकट आहे तोच जागेल.” अशाच तंहेचा उपदेश एकदा कॉलराची लागण-

शिरडीत असताना बाबांनी त्यांना केला होता. बाबांच्या त्रिकालज्ञानाची अशी अनेक उदाहरणे आहेत पण आता दुसऱ्या विषयाकडे वळू.

प्रथमपासून नरके बाबांकडे चिकित्सकपणे पहात होते हे बाबांना ठाऊक होते. या जिज्ञासू वृत्तीस बाबा नेहमी उत्तेजन देत व नरके जेव्हां स्वतःहून काही गोष्ट ओळखत तेव्हां बाबा त्यांना शाबासकी देत. परंतु काहीं वेळा नरके संभ्रमात पडत व त्यांना काही आकलन होत नसे तेव्हा बाबा त्यांना 'हातरे 'वेड्या' म्हणून प्रेमानं टोमणा मारत व अधिक सावध राहण्याचा इशारा देत. कोणाचीही प्रामाणिक जिज्ञासा बाबांनी कधीही दाबून टाकली नाहीं. ते जे काहीं करत त्यात गर्भित अर्थ असे. पारमार्थिक वस्तूचे मर्म शोधून काढणारा महाभाग बाबांकडे आल्यास त्याला बाबा आपल्या अमोल घनातून घेणाऱ्याच्या कुवटीप्रमाणे व अधिकारानुसार ज्ञान देत.

बाबांची सूक्ष्म दृष्टीने चिकित्सक पहाणी व तपासणी केल्यावर ही आश्चर्याची गोष्ट नरक्यांच्या लक्षात आली की, बाबा पृथ्वीतलावर वास करत असता एकाचवेळी दुसऱ्या जगात अदृश्य स्वरूपात राहून व्यवहार करत होते. अशा वेळी जे काही सांकेतिक भाषेत दृष्टांतरूप कथेत अथवा रूपकात ते बोलत ते उथळ लोकांना निरर्थक बडबड आहे असे भासे. बाबा पके संसारी वृत्तीचे असून लोभी आहेत असे शाब्दिक अर्थ करणाऱ्याचे मत होई. परंतु अंदरकी बात निराळीच असे. उदाहरणार्थ अशाच एका माणसाला बाबांच्या विषयी त्याचे काय मत झाले असे विचारले असता तो म्हणाला "चोवीस तास पैसा पैसा करणारा साईबाबांसारखा दुसरा साधू मी पाहिला नाही! त्यांनी माझी फार निराशा केली!" पैका हा शब्द पुण्य या अर्थी बाबा वापरत हे या गृहस्थास उमगले नाहीं.

नरके असे पण म्हणतात की, दूरदूरच्या देशात अदृश्य रूपाने प्रवास करण्याची व पृथ्वीशिवाय दुसऱ्या लोकात भ्रमण करण्याची व तेथील परिस्थितीवर सत्ता चालविण्याची साईबाबांजवळ सिद्धी व सामर्थ्य होते.

बाबांच्या सान्निध्यात राहून त्यांचे जवळून चिकित्सक दृष्टीने निरीक्षण केल्यावर नरक्यांचे असे निश्चित मत झाले कीं, साईबाबांचा स्वभाव, सिद्धो व सामर्थ्य अद्भूत होते, आणि माणसांना सहाय्य व मार्गदर्शन करण्याची त्यांची पद्धत विलक्षण होती.

(नवशक्तीवरून साभार)

जन्म कर्म च मे दिव्यम्

(भगवद्गीता अध्याय ४, श्लोक ९)

—श्री अनंत जयदेव चितांबर
तांबे ब्लॉक्स, दिल्ली दरवाजाजवळ
मु. अहमदनगर, ४१४ ००१.

० भगवान् श्रीकृष्णांनी अर्जुनास कर्मयोगाचे आचरण करण्याचा उपदेश केला तो भगवद्गीतेच्या ३ च्या अध्यायात आलेला असून हच्चा कर्मयोगाचे अधिक स्पष्टीकरण गीतेच्या ४ च्या अध्यायात आलेले आहे. हे स्पष्टीकरण सुलभ करताना भगवान् श्रीकृष्ण सांगतात की, “हे अर्जुना हा कर्मयोग मी पूर्वी विवस्वत सूर्याला सांगितला. विवस्वत सूर्याने तो मनूला सांगितला. मनूने इक्षवाकूला सांगितला. अशा परंपरेने हा कर्मयोग राजर्षीनीं जाणला, आणि हच्चा पृथ्वीतलावर बन्याच्च काळानंतर हा कर्मयोग लुप्त झाला. अर्जुना, तोच पुरातन कर्मयोग मी आज तुला सांगितला. कारण तू माझा भक्त आहेस आणि तसाच प्राणप्रिय मित्रही आहेस. शिवाय, हा कर्मयोग हे एक अत्युत्तम रहस्य आहे.”

भगवंताच्या हच्चा सांगण्यावर अर्जुनाचा एकदम विश्वास बसेना. अर्जुनाने श्रीकृष्णपरमात्म्यास आपली शंका स्पष्ट विचारली. अर्जुन म्हणाला, “हे श्रीकृष्ण विवस्वत सूर्य हा फार जुन्या काळातला, आणि तू तर अगदी अलीकडचा. असे असताना तू हा योग पूर्वी सूर्याला सांगितला असे मी कसे समजू.” हच्चा अर्जुनाच्या शंकेवर भगवान् श्रीकृष्ण म्हणाले, “अर्जुना, तो सूर्य ज्यावेळी होता, त्यावेळी मी नव्हतो अशी तुइया चित्तात मार्ति निर्माण झाली आहे. अरे, तुझे व माझे बरेच जन्म होऊन गेले मला ते स्मरतात पण तुला ते आठवत नाहीत. अरे, मी भक्तांच्या रक्षणासाठी आण दुष्टांचा संहार करण्यासाठी, आणि धर्माची संस्थापना करण्यासाठी मी युगायुगांच्या ठिकाणी अवतरतो,

भगवान् श्रीकृष्ण वरीलप्रमाणे आपल्या अवतारांचे उद्दिष्ट सांगत असून, त्यांनी वेळोवेळी घेतलेले सर्व अवतार जन्म त्यांना आठवतात एवढेच म्हणून यांवत नाहीत, तर त्यांच्या जन्माचे व कार्याचे वेशिष्टघर्ही पुढे ते सांगत आहेत. ते वैशिष्ट्य असे :-

जन्म कर्म च मे दिव्यमेव यो वेत्ति तत्त्वतः ।

त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥

(गीता अध्याय ४ श्लोक ९)

वरील श्लोकांत भगवंतानी त्यांचा जन्म व कर्म हे दिव्य आहे. असे स्पष्ट केले असून हे दिव्य कसे हे जो भक्त तत्त्वतः जाणतो तो पुनर्जन्म पावत नाही, तर तो मला येऊन मिळतो असे भगवान् श्रीकृष्ण सांगतात.

वरील विवेचनावरून कलून येईल कीं, ईश्वर अजन्मा व अकर्ता असताना त्याचा जन्म आणि कर्म तत्त्वतः दिव्य कसे? हे भक्ताने समजावून घेणे आवश्यक ठरते. हे ज्ञान असणारा भक्त माझ्याकडे येतो. त्यास पुनर्जन्म नाहीं. असे खुद भगवंत सांगत आहेत. यावरून त्याचे महत्त्व लक्षात येते.

या बाबतीत श्रीज्ञानेश्वर माऊली ज्ञानप्रकाश करतात :-

ज्ञानेश्वरी अध्याय ४ ओऱी ५८ व ५९ :-

माझे अजत्बे जन्मणे । अक्रियताचि कर्म करणे ।

हे अविकार जो जाणे । तो परममुक्त ॥५८॥

तो चालिला संगे न चले । देहीचा देहीं नाकळे ।

मग पंचती तंव मिळे । माझ्याचि रूपी ॥५९॥

“मी अवतरतो” असे भगवान् श्रीकृष्ण सांगतात. यावरून ईश्वराचा जन्म म्हणजे तो निराकार असूनही भक्तांच्या उद्घारासाठी स्वतःच्या आत्ममायेच्या योगाने त्याने साकार स्वरूप धारण करणे होय. वस्तुतः ईश्वर जन्मरहितच आहे. मायेच्या योगाने तो जन्मला असे दिसते मात्र ईश्वराचे कर्म म्हणजे त्याचे अवतार कार्य होय. ईश्वर भायातीत, मायेचा नियंता, स्वतंत्र अविनाशी, पूर्ण, स्वयंप्रकाश, सर्वशक्तिमान, सर्वव्यापी नित्य असा असून तो कस्पासागरही आहे. ईश्वराची दैवी गुणमयी माया मात्र प्राण्यांना भुलविणारी आहे. मायेच्या गुणांच्या आधीन मानव असत्याने परमात्म्याचे मूळ स्वरूप त्याच्या दृष्टीपथात येत नाहीं. यावर ईश्वरास शरण जाण्याखेरीज दुसरा उपाय मानवाजवळ नाहीं. म्हणून प्रार्थना :-

कृष्णनाथा दत्ता साई । जडो चित्त तुझे पावी ॥

श्रीसाईनाथ महाराज हे साक्षात् ईश्वराचे अवतार आहेत. ते साधेसुधे संत नव्हेत. ते संतांचेही आश्रयस्थान व देवाविदेव आहेत. त्यांचा अंत कोणासही समजलेला नाही असे म्हणणे भाग पडते. आपापल्या मतानुसार त्यांचा जन्म व कर्म ठरविणे हे कसे अज्ञानमूल्य ठरेल. हे समजुटीत पटण्यासाठी भगवद्गीतेच्या व ज्ञानेश्वरीचा वरीलप्रमाणे आश्रय घेतला आहे. श्रीसाईबाबा सच्चरितात त्यानी अनेक माणसांचे व प्राण्यांचेही मागील जन्म भक्तांना सांगितले आहेत. बाबांचे अवतारकार्य त्यांच्या भक्तांच्या पुढे अनुभवाने प्रकटच आहे. हाताच्या कंकणाला आरसा कशाला? पण दृष्टि भक्तिप्रेमाने युक्त असली तर श्रीसाईबाबा भक्तांच्यासाठी काय करीत नाहीत? त्यांचे अवतार घेणे व अवतारकार्य विकाररहित असून त्यांचे पायी दृढ भावना वाढविणारे आहेत. ते अखिल मानवजातीच्या उद्धारासाठीच अवतरले आहेत. ईश्वर हा विशिष्ट पंथाची अगर धर्माची मालमत्ता आहे काय? मनात इतर मानवांबद्दल असूया, द्वेष, त्यांचे अहित करण्याची वुद्धी या गोष्टी राखून ठेवून ईश्वराची प्राप्ति होऊ शकते काय? मनुष्य किती आंघळा ज्ञाला आहे! ईश्वराचे खरे स्वरूप न जाणता ईश्वर भेटेल काय? कोणत्याही धर्माचा मनुष्य, पंथाभिमान वर्जित होऊन साईबाबांच्याकडे आकर्षित होतो, यापेक्षा अतकर्य लीला कोणती असू शकते?

म्हणून, श्रीसाईनाथ महाराजांचा 'जन्म व कर्म' हच्चा दोन्हीही गोष्टी भगवद्गीतेच्या वरील श्लोकात उद्धृत केल्याप्रमाणे 'तत्त्वतः दिव्य' आहेत हच्चा दृष्टिकोनांतून सद्गुरुला शरण जाऊन समजावून घेण्याची आवश्यकता.

जयाचे केलिया स्मरण । होय सकलविद्यांचे अधिकरण ।
 तेचि वंदू चरण श्रीगुरुचे ॥ (ज्ञानेश्वरी अध्याय १३-१)

ओम् तत् सत् । श्रीसद्गुरुसाईनाथार्पणमस्तु ॥

सर्वभूति आत्मा एकच !

श्री बाळकृष्ण देसाई,
१५१ गोखले रोड,
भांगरखाडी, लोणावळा.

(?) विठ्ठलपंतानी आळंदीच्या ब्रम्हवृन्दांनी सांगितलेले देहांत प्रायश्चित्त घेण्याचे ठरवून एके रात्री त्यांची चारी बालकं गाढ झोपेत असता आपली पत्ती रुक्मणीबाई हिच्यासह झोपडीतून बाहेर पडले, नि त्यांनी प्रयाग क्षेत्री जाऊन गंगेत देहार्पण केलं.

निवृत्ति, ज्ञानदेव, सोपान, मुक्ता ही चारी भावंड जगात पोरकी झाली. आकाश फाटलं. त्यांच छव नाहीस झाल. ब्रम्हवृन्दाकडे जाऊन त्यांनी यावर गति विचारली. तेव्हां ब्रम्हवृन्द त्या बालकांना म्हणाले, “तुम्ही संन्याशाची मुलं. पैठण हे दक्षिणेकडच धर्मपीठ आहे. तिथं जा नि त्या पीठाकडून शुद्धिपत्र घेऊन या, म्हणजे तुम्हांला आमच्यात घेता येईल!”

ब्रम्हवृन्दांच्या सांगण्यावरून ती चारही बालकं अनवाणी पैठणला निघाली. वाटेत प्रत्येक गावी त्यांना गावकच्यांच्या छळाला तोंड द्यावे लागत होते. लहानगी मुक्ता पाय वाटेने चालत असता जाग जागी तिच्या नाजुक कोवळ्या पायांना काटे बोचत व दगड रुत होते. तिचे नेते रडवेलं तोंड पाहून ज्ञानदेव तिला पाठुगळीला मारीत. असे त्यांचे खडतर प्रयाण चाललं होतं. शेवटी पंधर-चड्यानी एकदाचं त्यांनी पैठण गाठलं. पैठणला त्याकाळी दक्षिण काशी समजत असत.

चारी लेकर पैठणच्या विद्वान् पंडितांपुढं जाऊन उभी राहिली. तेव्हां ब्रम्हवृन्दांची सभा भरून विचार विनिमय झाला, नि शेवटी संन्याशाची मुल कळताच त्यांना शास्त्रात कुठेच प्रायश्चित्त नसल्याचे सांगण्यात आले.

मुलांना ब्राम्हणांचा निर्णय मान्य झाला. पण त्यातील टवाळखोर विद्वानांनी त्यांची नावं विचारली. ज्ञानेश्वरानी आपलं नाव ‘ज्ञानदेव’ सांगितलं. “अरे, आमच्याकडे एकाचं रेडचा नाव ‘ज्ञानदेव’ आहे. तेव्हां त्याचा नि तुझा आत्मा एकच असला पाहिजे!”

“होय! एकच आत्मा! शिवाय सर्वाभूति परमेश्वरही एकच!”

“अस्सं होय! पाहूया! त्यांनी वाटेन जाणाच्या एका रेडचाच्या पाठीवर चाबकाचे फटकारे लगावले. नि काय आश्चर्य! ज्ञानदेवांच्या पाठीवर त्याचे वळ उठलेले सर्वांनी पाहिले. तरी कुणी ज्ञानदेवांच्या म्हणण्यावर विश्वास ठेवीनात. दुसरे काही म्हणाले, “तुम्हां दोघांचा आत्मा जर एकच, तर ह्या रेडचाच्या मुखानं वेद बोलव पाहू!”

ज्ञानदेवांनी रेडचाच्या पाठीवर हात ठेवून म्हटल, “ज्ञान्या मी म्हणतो तो वेदमंत्र म्हणून ह्या विद्वानांना ऐकव वाचा!” अन् काय आश्चर्य, तो मुका पशु न अडखळता धडाघड वेदमंत्र म्हणू लागला. हे पाहून त्या सर्वांचा अभिमान गळाला, अन् त्या सर्वांनी ज्ञानदेवांना साष्टांग नंमस्कार घातला.

(२) एकनाथ सिद्धि प्राप्त झालेले जनार्दन स्वामीचे श्रेष्ठ शिष्य! जनार्दन स्वामीनी त्यांना अनेकदा भगवान दत्तात्रेयांच दर्शन आपल्या शोजारी बसवून घडविलं होत.

एकदा नाथ उद्धव वगैरे आपल्या शिष्यांसह काशीची गंगा कावड भरून रामेश्वरावर अभिषेकासाठी नेत होते. विध्य, सातपुडा, दंडकारण्य ओलंडून ती सर्व मंडळी रामेश्वराच्या अगदी नजीक आली. इतक्यात भर दुपारच्या त्या भयंकर उष्णाधातानं तहानेन व्याकुळ झालेलं एक गाढव रेताड मैदानावर पाय झाडीत गडबडा लोळत असलेल नाथांच्या दृष्टीस पडलं.

नाथ गहिवरले. खांद्यांवरील कावडीसह ते तिथे धावले. नि त्यांनी त्या गाढवाच्या तोंडात गंगाजल ओतून त्याला ताजेतवाने तर केलेच, पण जीवदानही दिले.

नाथांचं हे करण इतरांना आवडल नाहीं. ते म्हणाले, “नाथ, रामेश्वरावर अभिषेक करून मिळणार पुण्य गमावून बसलात! काय केलत हे! किती श्रमानं हजारो मैलांचा रस्ता तुडवून येथवर आलो, नि तुम्ही आपल केल भलततच!”

“नाहीं, भलततच नाही केल मी! गाढवाच्या रूपानं प्रत्यक्ष रामेश्वरच होता तो! बाबानो, गाढवाचा नि इतर प्राणिमात्राचा आत्मा एकच! परमेश्वर नाहीं अशी एकही जागा वा वस्तु नाहीं. प्राण्याला प्राण असतो, नि प्राण म्हणजे

आत्मा म्हणजेच परमेश्वर! सर्वभूति एकच परमेश्वर असतो, हे विसरून कवळेल? मी केल ते योग्यच होत अस अजूनही तुम्हाला नाही का पटत?”

(३) आपले साईबाबा असेच होते. भिक्षेला फिरून मिळविलेले अन्न भाकरीचे तुकडे ते आपल्या उघडद्या दगडी कटोन्यात ठेवीत. नि जशी खाण्याचे इच्छा होई तेव्हां थोडे थोडे खात.

आजूबाजूला फिरणारी कुत्री, मांजर, कावळे, चिमण्या हेही प्राणी त्यातील तुकडे पळवित नि आपल पोट भरीत. पण बाबा प्रत्यक्ष पाहूनही त्याना कधीन हाकलून लावीत नसत. स्वतःला भूक लागली की त्यातलेचे तुकडे खाऊन नि पाणी पिऊन भूक भागवित असत.

लोक बाबांना विचारीत, “बाबा, कुत्र्या मांजरांनी उष्टावलेले तुकडे तुम्ही खाता, तेव्हां तुम्हाला ते ओंगळ, घाणेरडे नाही का वाटत?”

“कुत्रा, मांजर किंवा कावळे चिमण्या झाल्या तरी ते सारे प्राणीच आहेत. त्यांचा नि आपला आत्मा एकच! त्यांच्या शरीरात वास करणारा ईश्वर आपल्याही शरीरात तोच आहे. मग त्यानी उष्टावलेले अन्न म्हणजे एकाच आत्माने उष्टावलेल वाईट, घाणेरड, ओंगळ कस काय ठराव? आपण हा जो भेद मानतो तेच आपल अज्ञान होय!”

यावर विचारणारे निरुत्तर होत. हीच बाबांची समता नि समदृष्टि त्यांना माणसांसारील जातिभेद, पंथभेद, उच्चनीचता विलकूल पसंत नव्हती. सर्व प्राणी एकच हा त्यांचा धर्म होता. म्हणूनच कुणाही भक्ताला ते आपल्या कटोन्यातील अन्न, तुकडे प्रसाद म्हणून देत असत. भक्त हात पुढे करायला काचरत तेव्हां बाबा भगवद्गीतेतील पुढील आधार देत. भगवान अर्जुनाला सांगतात, “न जायते मियते वा कदाचिन्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः।

अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥अ २-२०॥”

श्रीबाबांच्या वरील निवेदनाने त्यांच्या मनातील गोंधळ नाहीसा होई नि बाबा देत असलेला प्रसाद ग्रहण करीत.